

De Namen van het Onze-Lieve-Heersbeestje in de Zuidnederlandsche Dialecten

door L. GROOTAERS,
Docent aan de Universiteit te Leuven
en J. L. PAUWELS,
Leeraar aan het Koninklijk Atheneum te Elsene.

INLEIDING (1).

Nummer 28 van de *Vragenlijst V*, uitgezonden door de Zuidnederlandsche Dialectcentrale te Leuven vroeg naar den naam van het *Onze-Lieve-Heersbeestje*. Ongeveer 250 ingevulde lijsten, toegezonden uit de Vlaamsche provinciën en het Vlaamsche gedeelte der provincie Luik, stellen ons in staat een overzicht te geven van de in Zuid-Nederland aan het *Onze-Lieve-Heersbeestje* gegeven namen. Dit overzicht is stellig niet heelemaal volledig. De 250 plaatsen, die een lijst inzonden, vertoonen zulke verscheidenheid in de namen van het kevertje, dat het waarschijnlijk is dat in het groote aantal plaatsen, waarvan we niets

(1) In de inleiding tot de studie : « De namen van de roode aalbes in Zuid-Nederland », door L. GROOTAERS, verschenen in *Lewensche Bijdragen*, 1924, bl. 65 en vlgg. en in *Mededeelingen van de Zuidnederlandsche Dialectcentrale*, 1924, n^r 4, bl. 55 en vlgg., werd uitvoerig gehandeld over het inzamelen van het materiaal, de gebruikte grondkaart en de bewerking der taalkaarten door de Zuidnederlandsche Dialectcentrale.

weten, ook nog wel interessante namen en varianten op te visschen zijn (1).

We betreuren dat Fransch-Vlaanderen hier niet mee kan behandeld worden : het noodige materiaal ontbreekt ons.

I. — « ONZE-LIEVE-HEER » + SUBSTANTIEF.

A. — De vormen.

De benaming *Onze-Lieve-Heer(e)beestje* (en varianten) komt in Zuid-Nederland niet zoo algemeen voor als verondersteld wordt (2).

1. *O. L. H. beestje* of *L. H. beestje* of *O. H. beestje* treffen we aan :

a) In het noord-oosten van West-Vlaanderen, waar deze naam overal in hevigen strijd is gewikkeld met *pimpampoentje*, dat langs de geheele zee-kust tot in Zeeland aange-troffen wordt. Langs het zuiden wordt *O. L. H. beestje* bestookt door *Onze-Lieve-Vrouwbeestje* en *hemelbeestje*. De volgende plaatsen in dat gebied gaven *O. L. H. beestje* op :

Oedelem (3) (I, 153) (4), Brugge (H, 36), Sint-Kruis

(1) Bij de bewerking bleek dat vooral voor Oost-Vlaanderen ons materiaal ontoereikend was. Deze leemte konden we onmiddellijk aanvullen dank zij de bereidwillige hulp van het bestuur, het onderwijzend personeel en de leerlingen der normaalscholen van Sint-Niklaas, Oostakker en Eekloo (O. L. V. ten Doorn), die ons inlichtingen verstrekten over ongeveer 130, meest in Oost-Vlaanderen gelegen plaatsen ; hiervoor weze hun nogmaals hartelijk dank gezegd.

(2) Het *Woordenb. der Ned. Taal* geeft op : « In Zuid-Nederland meestal *Onze-Lieve-Heerebeestje* ! » Het vermeldt zelfs den over bijna geheel Z.-Ned. verspreiden naam *Onze-Lieve-Vrouwbeestje* niet !

(3) Voor de spelling der plaatsnamen zie : *De Vlaamsche gemeentenamen in moderne spelling*, door H. J. VAN DE WIJER (Brussel, 1929).

(4) De cijfers tusschen haakjes verwijzen naar de lijst van Zuidnederlandsche plaatsnamen in L. GROOTAERS en G. G. KLÖEKE, *Handleiding bij het Noord- en Zuidnederlandsch Dialectonderzoek* ('s Gravenhage, 1926), en naar de kaart van G. G. KLÖEKE.

(H, 38) (naast *pimpampoentje*), Assebroek (H, 40), Loppem (H, 68), Oostkamp (H, 69), Wingene (H, 119) (naast *O. L. V. beestje*), Oostende (H, 16) (naast *pimpaljoentje*) (1), Koekelare (H, 61) (naast *pimpampoentje* en *O. L. V. beestje*), Torhout (H, 116) (naast *pimpampoentje* en *hemelbeestje*), Diksmuide (H, 108) en Klerken (N, 28).

b) In drie plaatsen in het zuiden van West-Vlaanderen, n. l. te Wervik (N, 130), Desselgem (O, 79) en Deerlijk (O, 82).

c) Sporadisch in geheel Oost-Vlaanderen, vooral in het noordelijk gedeelte. Bijna overal echter staat *O.-L.-V. beestje* naast *O.-L.-H. beestje*; in tientallen plaatsen daarentegen staat *O.-L.-V. beestje* alleen (zie kaart). We zijn hier dus getuigen van de eind-phase van een hevigen strijd tusschen deze twee namen, waarin *O.-L.-H. beestje* het onderspit moest delven en nu door *O.-L.-V. beestje* wordt verdrongen.

O.-L.-H. beestje staat alleen te Landegem (I, 230), Wichelen (I, 254a), Kieldrecht (I, 147), Zeevergem (O, 21), Nederbrakel (O, 208), Velzeke (O, 111).

O. L. H. beestje staat naast *O. L. V. beestje* te Sint-Margriete (I, 130), Adegem (I, 155), Eekloo (I, 158), Aalter (I, 187), Evergem (I, 200), Oostakker (I, 202), Sint-Kruis-Winkel (I, 197), Zaffelare (I, 204), Sint-Amandsberg (I, 242) (2), De Klinge (I, 145), Kruishoutem (O, 84), Denderhoutem (O, 150) en Denderwindeke (O, 235).

(1) Van Oostende kwamen vijf lijsten binnen : twee met, drie zonder *O.-L.-H. beestje*.

(2) In sommige plaatsen, waar *O.-L.-H.* en *O.-L.-V. beestje* naast elkaar staan, schijnt er een neiging tot differentiatie op te komen : *O.-L.-V. beestje* gaat een ander klein kevertje beteekenen, een blauw namelijk ! Door correspondenten uit Aalter, Evergem en St-Amandsberg werd opgegeven : *O.-L.-H. beestje* : rood ; *O.-L.-V. beestje* : blauw. Andere correspondenten uit deze plaatsen spraken echter van dat verschil niet. Uit Aalter b. v. kwamen vijf inzendingen : twee gaven op *O.-L.-H. beestje*, twee *O.-L.-V. beestje*,

O.-L.-H. beestje staat naast *O.-L.-V. beestje* en *hemel-beestje* te Kaprijke (I, 157).

Lieven-heercken staat naast *L.-V. beestje* en *paterkapken* te Sint-Gillis-Waas.

O.-L.-H.-beestje staat naast *pimpompoole* te Nederzwalm (O, 107).

d) Te Meerle (prov. Antwerpen (K, 191).

e) In de omstreken van Maastricht (Q, 95), dat zelf ook *O.-L.-H.-beestje* zegt : Lanaken (Q, 88) (naast *smout-beestje*), Val-Meer (Q, 178), 's Graven-Voeren (Q, 200) en Tongeren (Q, 162).

f) Sporadisch in het overige gedeelte van Limburg : Oostham (K, 315), Hasselt (Q, 2) (naast *ëndjelevreuke*) (1).

2. *L.-H.-peerdje* te Lanklaar (L, 422).

3. *O.-L.-H.-hinneken* in 't uiterste noorden van de prov. Antwerpen : Esschen (K, 188a) Poppel (K, 196) en Ravels (K, 213) (2).

4. *L.-H.-kuukske* te Geistingen (L, 371) ; *L. H. keikske* te Bilzen (Q, 83) ; *L.-H.-keekske* te Rosmeer (Q, 93).

5. *O.-L.-H.-paleka* te Koninksem (Q, 167).

B. — Bespreking.

Als wij de kaart in haar geheel overzien, stellen we vast dat over 't algemeen de benamingen met *O.-L.-H.* of *L.-H.* als eerste lid dicht bij de Hollandsche grens liggen, er om

een gaf beide op met het hierboven aangegeven verschil. Deze neiging tot differentieeren is dus slechts in een beginstadium. *O.-L.-H. beestje* heeft hier dan een nieuwe kans om zich staande te houden.

(1) Een benaming wordt meegedeeld in de door de correspondenten zelf opgegeven fonetische spelling, telkens deze eenig belang oplevert voor deze woordgeographische studie.

(2) Ook Koekelare (H. 61) in West-Vlaanderen schijnt *O. L. H. ènje* te kennen, dat we kunnen lezen als *haantje*, *hennetje* of zelfs *eendje*, doch slechts een van de vier inzenders uit Koekelare gaf dezen naam op. Vgl. hiermee wat verder *L.-V.-èntje* (met open e) zie II. A.

zoo te zeggen tegen aanleunen. Alleenlijk een tiental plaatsen in zuidelijk Vlaanderen, vormen een uitzondering. We veronderstellen dat ongeveer geheel Oost-Vlaanderen, alsook het stuk van West-Vlaanderen, gelegen tusschen de gebieden 1, *a* en 1, *b* op zeker oogenblik *O.-L.-H.-beestje* zegde, doch dat deze benaming werd aangevallen en gedeeltelijk overwonnen door *O.-L.-V.-beestje*, en dat tijdens (misschien dank zij) dien strijd ergens in die streek een nieuwe naam : *hemelbeestje* ontstond en zich als een olie-vlek uitbreidde.

Over den naam *O.-L.-H.-beestje* zegt SLOET, *De Dieren in het Germaansche Volksgeloof en Volksgebruik* (1), bl. 394 : « Bij onze voorvaderen stond het diertje, vermoedelijk wel als bode der Lente, in verband met Freija, na Wodan's vrouw de machtigste der azinnen. Zij was de zuster van Freijr, den zonnegod, die gebiedt over regen en zonneschijn. Zoo kwam het torretje in aanraking met liefdesaangelegenheden en vruchtbaarmakende zon. Na de invoering van het christendom ging het over in den dienst van den Heer en zijn moeder Maria. »

Ook BÖHME, de groote Duitsche folklorist, zegt in zijn standaardwerk : *Deutsches Kinderlied und Kinderspiel*, bl. 175 : « Der *Sonnenkäfer* war im germanischen Altertum der Freia geweiht, weshalb er auch später, als der Freiacultus sich vielfach zum Mariencultus umwandelte, *Marienkäfer* genannt wurde. Heilig war er auch dem Baldur oder Freier, dem sonnenhaarigen Gott der Liebe und des Friedens, dessen Fest auf der Sommersonnenwende, den 24. Juni, dem alten Baldurtag, jetzt Johannistag, fiel. »

In Deutschland komt er een groot aantal samengestelde

(1) Uit dat boek haalden wij vele inlichtingen over de benamingen van het *O.-L.-H.-beestje* in andere landen.

namen voor met *O.-L.-H.* als eerste lid : *Herrgottsthierchen*, *-müchel*, *-vögelchen*, *-hähnchen*, *-kalb*, *-kühlein*, *-pferdchen*, *-pierken*, *-öchslein* ; *Gotteskülbchen*, *-kalb*, *-schäflein*, *-lämmchen* (1). In England : *God's horse*, *-cow*, *-screw* (2). In Frankrijk : *bête à (bon) Dieu*, *vache à Dieu*. In Rusland : *Godskoetje*.

Van al deze diernamen komt er slechts één in Zuid-Nederland voor, nl. *L.-H.-peerdje* (3) ; de hoenderfamilie daarentegen is beter vertegenwoordigd dan in Deutschland, nl. door de « hen » : *O.-L.-H.-hinneken*, het « kuikentje » of « kieksken » : *L.-H.-kuukske*, *-keikske* en *-keekske*, en de « poelje » (= kip) of « poeleken » : *O.-L.-H.pələka* (4).

Ook in Noord-Nederland komen dergelijke namen voor. Het *Woordenb. der Ned. Taal* vermeldt : *O.-L.-H.-haantje*. In : *Driemaandelijksche Bladen*, I, 15 en II, 103 vinden wij : *Lievenheerswormpje*, *leivemeneerstuutje* (tuut = kip), *Leivemeneerstiekieje* (tiek = tor, kever), *Lieve-Heervogelke*.

Verder vinden we nog hoendernamen : in het Deensch : *agerhone* ; in het Zweedsch : *guldhöna* ; op Fünen (Denemarken) : *vorherres hoene* ; in Graubünden : *la gallina del Signore* ; in Piemont : *St Michaeliskipje*.

II. — « ONZE-LIEVE-VROUW » + SUBSTANTIEF.

A. — De vormen.

1. (*Onze*)-*Lieve-Vrouwbeestje*, dikwijls verkort tot *lievrouwke* (dus zonder : *beestje*) is veruit de meest verspreide naam in Z.-Ned. Hij omvat geheel Vl. Brabant en de

(1) Zie SLOET, o. c., bl. 395 en vlgg. en de woordenboeken, vooral het *Deutsches Wörterbuch*.

(2) *English Dialect Dictionary*.

(3) Behalve misschien ook *O.-L.-H.-haantje* te Koekelare. Zie hierboven de noot bij *O.-L.-H.-hinneken*.

(4) De misvormde uitspraak met slot-*a* is misschien een aanduiding dat het woord niet meer begrepen wordt.

geheele provincie Antwerpen (behalve het uiterste noorden), het grootste gedeelte van Limburg en van Oost-Vlaanderen + enkele plaatsen in West-Vlaanderen, nl. Koekelare (H, 61) (naast *pimpampoentje* en *O.-L.-H.-beestje*), Vladsloot (H, 105), Eesen (H, 109), Beernem (I, 183), (naast *pimpampoentje* en *zevenpunterke*), Wingene (H, 119) (naast *O.-L.-H.-beestje*), Eegem (H, 121), Pittem (N, 42), Izegem (N, 45) en Anzegem (O, 182), (naast *hemelbeestje* in de laatste twee plaatsen).

2. *O.-L.-V.-hinneken* te Hamont (L, 286), St-Huibrechts-Lille (L, 313) (naast *O.-L.-V.-beestje*), Eksel (L, 353) (naast *L.-V.-pieteke*).

3. *L.-V.-entje* te Rotem (L, 420).

4. *L.-V.-pulleke* te Wellen (Q, 78), *O.-L.-V.-pelke* te Martenslinde (Q, 89), *slivrowapølekə* (I) te Riksingem (Q, 158).

5. *O.-L.-V.-belleke* te Vliermaal (Q, 80).

6. *L.-V.-pieteke* te Eksel (L, 353) (naast *O. L. V. hinneken*).

7. *O.-L.-V. paardje* te Zele (I, 258) (naast *pieternelleken*), *O.-L.-V. peerdje* te Kalken (I, 252) (naast *O.-L.-V. beestje*).

Hierbij sluiten aan :

8. *èndjelevreuke* te Hasselt (Q, 2) (naast *O.-L.-H.-beestje*).

9. *Moeder Gods dierken* te Montsen (Q, 253) (naast *oalèchsdireke* « oliediertje »).

* 10. *Mariabeestje* te Kontich (K, 283).

11. *Hemelkoninginnetje* te Lier (K, 291) (naast *O.-L.-V. beestje*).

B. — Bespreking.

We zegden reeds hierboven dat *O.-L.-V.* als eerste lid van dezen insectennaam in de plaats gekomen is van de oude godin Freia. SLOET, *o. c.*, bl. 395 vermeldt inderdaad een ouden vorm : *Freijahaena*.

(1) Lees de $\emptyset$ met punt onderaan.

Samengestelde benamingen met (O.-)L.-V., *Maria*, als eerste lid komen in andere landen ook veelvuldig voor. In Duitschland : *Marienkäfer*, *-kälbchen*, *-würmchen*, *vogel*; *Frauenkäfer(lein)*, *-kühlein*, *-schuh*. In Nederland : L.-V.-*torretje*. In Frankrijk : *cheval de la Vierge*, *bête de la Vierge*. In Engeland : *lady-beetle*, *-bug*, *-clock*, *-bird*, *-cow*, *-couch*, *-fly*, *-lock*, *cowlady*. In Zweden : *Jungfru Marie nyckelpie* « Maagd Maria's sleutelmeid ».

Slechts een enkele van al die namen heeft een vertegenwoordiger in Z.-Ned., nl. O.-L.-V. *paardje*. Wel treffen we opnieuw, zooals bij de O.-L.-H.-benamingen, enkele leden aan van de hoenderfamilie, nl. de hen (1) : O.-L.-V.-*hinneken*, den haan : L.-V.-*entje* (2) en de poelje (= kip) : L.-V.-*pulleke*, *-pelke*, *-pøleke*. (3) Deze verbinding : O. L. V. + *hen*, *haan*, *kip*, schijnt wel een specifiek Nederl. vorming te zijn, daar we ze voor geen ander land vermeld vonden.

O.-L.-V.-*belleke* is zeker een vervorming van *-pelleke* (= poelje).

L.-V.-*pieteke* zal wel beteekenen : L.-V.-vogeltje (piet = vogel). Vgl. het Duitsch : *Herrgottspierken*.

Ëndjelevreuke te Hasselt is wel, ietwat vervormd, dezelfde naam als L.-V.-*entje*. (Vgl. Eng. *cowlady* $\lesssim$ *lady-cow*). De naam zal een nieuwe combinatie zijn, ontstaan in een periode van onzekerheid, toen een naam met haantje, 't zij (O.-)L.-H.-*entje*, 't zij (O.-)L.-V.-*entje* naast andere namen stond en streed om den voorrang. Zie hierover ook § VII : *Andere benamingen* waar insgelijks een woord gerept

(1) Natuurlijk in den diminutiefvorm; immers Z.-Ned. kent, met uitzondering van *pipapow*, *piepauw*, *pimpompoole*, vervormingen van « pimpampoentje », geen andere dan diminutiefvormen, in tegenstelling met Duitschland.

(2) L.-V.-*entje* lezen we als L.-V.-*haantje* en niet als *hennetje*, dat overal voorkomt onder den vorm *hinneken*. Aan het Ned. *eendje* kunnen we niet denken : noch hier, noch elders is er eenig spoor van de eend in de benamingen van ons kevertje.

(3) Lees de ø met punt onderaan.

wordt over het ontstaan van : *Moeder-Gods-dierken*, *Maria-beestje* en *hemelkoninginnetje*.

Het *O.-L.-V.-beestje*, dat tegenwoordig bijna gansch Z.-Ned. overdekt, bezette vroeger een veel kleiner gebied. Dat het woord vooruitdringt, wordt bewezen door :

a) Het algemeen uitzicht der kaart. We stellen vast dat *O. L. H. beestje* en varianten op de peripherie liggen van een cirkel waarvan het middelpunt zich ergens in Brabant bevindt. Alles wijst er op dat er een sterke uitstraling heeft plaats gehad van *O.-L.-V. beestje* in alle richtingen.

b) De wig die het in een vroeger *O.-L.-H.-beestje*-gebied gedreven heeft in West-Vlaanderen, waar het tot bij Diksmuide doorgedrongen is, aldus het West-Vlaamsche *O. L. H. beestje*-gebied splitsend in een noordelijk en een zuidelijk stuk.

c) De Oost-Vlaamsche en Limburgsche *O.-L.-H.-beestje*-eilanden, overblijfsels van een vroeger aaneengesloten gebied. Nu is het opdringende *O.-L.-V.-beestje* reeds een heel eindje over die eilanden heen !

d) De afzonderlijke benamingen in de provincie Antwerpen : *Mariabeestje*, *hemelkoninginnetje* en *Jesus(kribbe)-ken*, die wijzen op een periode, toen in die streek gestreden werd om de heerschappij door twee namen : *O.-L.-H.-* en *O.-L.-V.-beestje* (zie hierover § VII : *Andere benamingen*). Ook hier is *O. L. V. beestje* opgerukt tot ver over die vroegere frontlijn.

Wij meenen op grond van hetgeen voorafgaat, te mogen veronderstellen dat het oorspronkelijke *O.-L.-V.-beestje*-gebied ligt tusschen punten 4, 10, 8, 3, het *pieternelleken*-gebied en de eerste *O.-L.-H.-beestje*-eilanden in Oost-Vlaanderen (zie kaart), of, grosso modo, tusschen Demer, Rupel en Dender, dus vooral in Brabant.

III. — HEMELBEESTJE.

Dit is de gewone benaming van ons kevertje in het midden en het zuiden van West-Vlaanderen. Deze naam werd opgegeven door : Torhout (H, 116) (naast *O.-L.-H.-beestje* en *pimpampoentje*), Houthulst (N, 28a), Roeselare (N, 38), Beveren-bij-Roeselare (N, 35), Sint-Jan-bij-Ieperen (N, 73), Loker (N, 116), Moorslede (N, 78), Dadizele (N, 80), Geluwe (N, 131), Izegem (N, 45) (naast *O. L. V. beestje*), Hulste (N, 85), Gullegem (N, 88), Heule (N, 89), Kuurne (N, 90), Kortrijk (N, 141), Lauwe (N, 143), Anzegem (O, 182) (naast *O. L. V. beestje*).

Op sommige plaatsen schijnt er aarzeling te bestaan tusschen (*h*)*emelbeestje* en *nemelbeestje*, ontstaan uit *anēmālbēstjə* (= een emelbeestje) op plaatsen waar *h* totaal verdwenen is. Meulebeke (N, 43) geeft alleen op *nemelbeestje*, zonder lidwoord. Het woord schijnt er dus reeds min of meer betekenisloos geworden te zijn : we mogen dan in een naaste toekomst verdere vervormingen, contaminaties en dgl., verwachten.

In Oost-Vlaanderen treffen we *hemelbeestje* aan te Petegem-bij-Deinze (O, 15), Nazareth (O, 18), Semmerzake (O, 33), Gavere (O, 20), Asper (O, 86), Lede (O, 46) en Kaprijke (I, 157) (naast *O.-L.-H. beestje* en *O.-L.-V. beestje*).

Te Kaprijke staat deze naam erg zwak : slechts twee van de vijf correspondenten uit die plaats gaven hem op ; te Lede echter blijkt hij de alleenheerschappij te bezitten : twee correspondenten gaven uitsluitend *hemelbeestje* op.

De naam *hemelbeestje* komt elders niet voor in Z.-Ned. Ook in andere landen schijnt deze naam niet gebruikt te worden, al lijkt hij ons zeer natuurlijk voor een insect, dat gedacht wordt onder de bijzondere bescherming te staan van allerlei hemelbewoners, als *O.-L.-H.*, *O.-L.-V.* en verschillende heiligen (zie verder). Slechts eenmaal

wordt hij opgegeven door SLOET in een kinderrimpje, gezongen in den Eifel : *himmelstierchen*. Aan gemeenschapelijken oorsprong van den West-Vlaamschen en den Eifelschen naam moet niet noodzakelijk gedacht worden. De benaming is zoo natuurlijk en vanzelfsprekend dat zij op verschillende plaatsen spontaan kon ontstaan. We wezen er trouwens hierboven reeds op dat *hemelbeestje* waarschijnlijk ontstaan is tijdens het conflict tusschen *O.-L.-H.-beestje* en *O.-L.-V.-beestje* in Vlaanderen. Ergens in het zuidelijk deel van dat slagveld hebben de twee strijders elkaar gedood en uit hun assche verrees *hemelbeestje*, dat de twee gesneuvelden om zoo te zeggen beide « bevatte » en dat bijval had in het omliggende gebied.

IV. — PIMPAMPOENTJE EN VARIANTEN.

1. *Pimpampoentje* komt voor in een gedeelte van Zeeland, o. a. te Aardenburg (I, 125) en in geheel het noorden en westen van West-Vlaanderen, en wel bepaaldelijk te : Uitkerke (H, 5), Dudzele (H, 12), Oostkerke (Brugge) (H, 13), Sint-Kruis (H, 38) (naast *O.-H.-beestje*), Beernem (I, 183) (naast *zevenpunterke* en *O.-L.-V.-beestje*), Stalhille (H, 28), Snaaskerke (H, 22), Westkerke (H, 26), Koekelare (H, 61) (naast *O.-L.-H.-* en *O.-L.-V.-beestje*), Torhout (H, 116) (naast *O. L. H. beestje* en *hemelbeestje*), De Panne (H, 42), Wulpen (H, 51), Veurne (H, 84), Loo (N, 21), Westvleteren (N, 24), Oostvleteren (N, 25), Woesten (N, 65).

2. *piɲpaɲpo^o : ntʃə* te Wulveringem (H, 88).

3. *pimpápuətʃə* te Woumen (H, 112).

4. *pípaɲuəntʃə* te Blankenberge (H, 3).

5. *pipapɔw* of *pipapəw* te Poperinge (N, 67).

6. *pieparuw* te Watou (N, 63), *pipəw* te Kemmel (N, 117).

7. Voor Oostende (H, 16) werden naast *O. L. H. beestje* opgegeven : *pimpalju:nə*, *pipaljuntjə*, *pipanliuntʃə*.

8. *pinponpeuntje* te Maldegem (I, 154).

9. *pimpompulleken* (1) in twee kleine gebieden :

a) Ten noorden van Eekloo, vlak bij de Hollandsche grenzen : Balgerhoeke (I, 156a), Sint-Laureins (I, 156), Waterland-Oudeman (I, 131) en Watervliet (I, 133).

b) Rond Oudenaarde : Munkzwalm (O, 113), Zulzeke (O, 201) en Ronse (O, 265). Te Berchem-bij-Oudenaarde (O, 199) wordt deze naam afgekort tot *pompulleken* (2).

10. *pimpompoole* te Nederzwalm (O, 107) (naast *O.-L.-H. beestje*).

De naam *pimpampoentje* is tot hiertoe niet verklaard. Hij komt blijkbaar in geen enkel ander Germaansch land als benaming van het *O.-L.-H.-beestje* voor en is dus wel in Vlaanderen ontstaan.

Het *Woordenb. der Ned. Taal* vermoedt dat het woord een vervorming is van *papeljoentje*, eertijds voorkomend als benaming van andere vliegende insecten en ontleend uit Fr. *papillon*. Ook kon gedacht worden aan invloed van *pepel* < Lat. *papilio*, dat in 't West-Vlaamsch *piepel* of *pimpel* wordt. Voor die veronderstelling pleiten de Oostend-sche vormen met *l*, vermeld onder 7.

VAN DALE in *Archief voor Nederl. Taalkunde*, III, 210, geeft voor Zeeland de vormen *piempampoentje* en *pienpanpoentje* op en denkt daarbij aan het Fr. *pimpant* : net, sierlijk.

Loquela i. v. *pimpampoentje* geeft een koddige verklaring

(1) Deze naam is wel een vervorming van *pimpampoentje*, misschien ontstaan toen deze benaming werd aangevallen door *O.-L.-V. beestje* en steun zocht bij een bekend woord, hier in casu de poelje in den diminutievorm. Vgl. deze contaminatie *pimpompulleken* met *O.-L.-H. pələka*, *O.-L.-V. pulleken* en dgl.

(2) Een verdere vervorming is *koppulleken*. Zie daarover § VII : *Andere benamingen*.

van het woord. Het grondwoord *poen* beteekent iets dat rond, hol, knobbelachtig en klein is. Omdat het *O.-L.-H. beestje* aan onze voorouders driemaal poenig, koddig en klein voorkwam, noemden ze het *poen-poen-poentje*, dat wegens de welluidendheid *pimpampoentje* werd (!)

Wij denken dat er wel verband kan bestaan tusschen den naam van het insect en *pimpanoenen*, door PAQUE in *De Vlaamsche Volksnamen der Planten*, bl. 300, opgegeven als de benaming van de pompoen in Diksmuide en omstreken; Kiliaan heeft *pampoene*. Het *O.-L.-H.-beestje* schijnt inderdaad veelvuldig voor te komen op de onderzijde van de groote pompoenbladeren, waar het aast op bladluizen. Zoo kon het kevertje dan gemakkelijk aangeduid worden met een naam als *pimpanoenenbeestje*, door verkorting: *pimpanoentje* (vgl. *Lievrouwke* < *O.-L.-V.-beestje*). Door invloed van de begin-*p* der eerste twee lettergrepen werd ook aan het begin der derde lettergreep *p* ingevoegd en zoo ontstond: *pimpampoentje*.

De vorm *piepauw* is ook nog niet verklaard. Het *Woordb. der Ned. Taal* denkt aan vervorming van *bietebauw* onder invloed van *pimpampoentje*. *Piepauw* lijkt ons echter heel eenvoudig het eindpunt van een evolutieproces, waarvan andere opgegeven vormen de tusschenstadiën aangeven. Inderdaad we merken op dat de *m* in *pimpampoentje* niet vaststaat; de andere nasalen *n* en *ŋ* komen eveneens voor: *pienpanpoentje* in Zeeland, *pijpaypo^o:ntʃə* te Wulveringem. Deze nasaal kan samensmelten met den voorgaanden klinker en zoo ontstaan de vormen, waarschijnlijk met neusklinkers: *pimpápúatʃə* te Woumen en *pípápuentʃə* te Blankenberge, die elk twee van de drie nasalen op het eind der lettergrepen met den voorgaanden klinker deden versmelten.

Poperinge gaat dan nog een stapje verder, laat de drie nasalen verdwijnen en kapt den diminutiefuitgang af,

waardoor heel normaal *pipapow*, *pipapow* ontstaat (1). Nu wordt deze vorm samengetrokken tot het tweeletter-grepige *piepauw*.

In *Biekerf*, IV, 32, worden ook nog opgegeven, zonder plaatsaanduiding, de namen : *kapoentje* (2), *pieboele*, *pimpompoolie*. In *Kinderspel en Kinderlust in Zuid-Nederland* door DE COCK-TEIRLINCK, deel VI, bl. 154 en vlgg. treffen we kinderrijmpjes aan, waarin aan het *O.-L.-H.-beestje* de volgende namen gegeven worden : *pimpampooreken* in het Land van Waas, *pimpompole* te Hundelgem (O, 110), *pimpampoole* te Kapelle-op-den-Bosch (K, 323).

Het *Zuid-Oostvlaandersch Idioticon* van TEIRLINCK geeft zonder eenige plaatsaanduiding de volgende vormen op : *piempampoolie*, *piempampulie*, *piempompoolie*, *piempompulie*, *pampoolie*, *pampulie*, *pompoolie*, *pompulie*. Het vermeldt ook *O.-L.-V. beestje*, doch merkt er bij op : men zegt meer *piempompoolie* (3).

Het *West-Vlaamsch Idioticon* van DE BO geeft naast de door ons in West-Vlaanderen aangetroffen benamingen ook nog op : *pimpampole* en *olipolikoordief*.

Steunend op deze bronnen geeft het *Woordenb. der Ned. Taal* op als Vlaamsche bijvormen van *piempampoentje* : *pi(e)mpampole*, *piempampoolie*, *pimpampooreken*. — Bui-

(1) De genasaliseerde klinkers, die de volgende nasaal hebben opgenomen, kunnen dan door verdere evolutie de nasalisatie weer verliezen en zuiver worden. We kunnen vele voorbeelden geven van zulke evolutie; een paar voorbeelden uit het Aarschotsch dialect mogen volstaan : *pa:zə* peinzen, langs**pā:zə* om; *la:zəmə:l* lijnzaadmeel, langs**lā:zəmə:l*; *la:s*, *la:zər* (traag sprekend persoon), cfr. Kiliaan *lijnse* n. *lijnselick spreken* « lente loqui ».

(2) Deze naam kan uit een kinderrijmpje komen, iets als : « *Pimpampoentje*, mijn klein *kapoentje* ! »

(3) Nu is de toestand juist andersom. *O.-L.-V. beestje*, dat overal andere namen schijnt te verdringen, heeft dus hier ook reeds veld gewonnen sedert TEIRLINCK's onderzoek.

ten *pimpampoole* te Nederzwalm, werd geen enkele van al die vormen door onze correspondenten opgegeven, wat niet wil zeggen, dat ze niet voorkomen, daar we niet over alle Oost-Vlaamsche gemeenten inlichtingen bezitten. We willen er echter slechts de aandacht op vestigen dat het feit dat zulke insectenbenaming in een kinderrijmpje voorkomt, nog geen afdoend bewijs is dat het volk ook werkelijk dien naam gebruikt heeft om het insect in den dagelijkschen omgang te benoemen. Het komt immers zeer dikwijls voor dat ter wille van maat en rijm een woord zonderlinge vervormingen ondergaat in versjes. Een treffend voorbeeld hiervan is het door SLOET meegedeelde kinderrijmpje : « *Lady, lady landers, fly away to Flanders* », dat Schotsche kinderen het *O.-L.-H.-beestje* toezingen. Dat *landers* heeft geen zin (1), doch *lady* was voldoende voor de aanduiding van het diertje en *landers* kwam er maar bij ter wille van « Flanders » ! Evenzoo kunnen de hierboven meegedeelde benamingen misschien verklaard worden door rijm en maat, al is het niet uitgesloten dat in den uitgang *-olie*, *-ole*, een bijgedachte zit aan *olie* (zie verder : *oliediertje*, *smoutbeestje*).

We meenen uit die in noordelijk en zuidelijk Oost-Vlaanderen voorkomende vervormingen van *pimpampoentje*, evenals uit de zelfs tot in Brabant verspreide kinderrijmpjes met de hierboven aangegeven vormen te mogen besluiten dat het *pimpampoentje*- gebied (2) zich vroeger naar het oosten uitstreekte tot niet ver van de lijn Antwerpen-Brussel, doch door *O.-L.-H.-beestje* en later

(1) Zoo zegt SLOET ten minste. We denken echter onwillekeurig aan het kinderrijmpje : « *Bim-bom-beieren*, — de koster mag geen eieren » waar *Beieren* er staat om wille van de eieren en niet vice-versa.

(2) Als we hier spreken van een vroeger *pimpampoentje* — gebied bedoelen we hierdoor niet alleen die benaming zelf in engeren zin, doch over 't algemeen alle vormen die hierbij aansluiten.

door *O.-L.-V.-beestje* werd opgedrongen naar het westen. Dat klopt trouwens met onze lezing van de huidige kaart, waarop we zien dat, in het westen van West-Vlaanderen, tegen Fransch-Vlaanderen aan, waar we vermoedelijk ook wel *pimpampoentje* zullen aantreffen, deze naam nog zeer vast staat; in het noorden echter moet hij strijden tegen *O.-L.-H.-* en *O.-L.-V.-beestje*. De steden Eekloo, Brugge, Diksmuide zeggen *O.-L.-H.-beestje*, zelfs Oostende ook reeds gedeeltelijk. Wij hebben den indruk dat, zooals het gewoonlijk gebeurt, het platteland de steden zal volgen en *pimpampoentje* uit het noorden van Oost- en West-Vlaanderen zal weggevaagd worden.

Ook het langs alle zijden door vijanden onringde *pimpompulleken*-gebied rond Oudenaarde zal verder afbrokelen en heelemaal door *O.-L.-V. beestje* veroverd worden, tenzij ook *hemelbeestje* hier een woordje gaat meespreken.

V. — PIETERNELLEKEN.

Deze naam werd meegedeeld voor vier plaatsen in het noord-oosten van Oost-Vlaanderen: Zele (I, 258) (naast *O.-L.-V. paardje*), Sinaai (I, 209) (naast *L.-V. beestje*), Stekene (I, 171) (naast *L.-V. beestje*) en Kemzeke (I, 172), alsook voor Zuiddorpe (I, 167) in Zeeland.

Pieternel is een vervorming van den naam « Petronella », « Petronilla », een heilige, wier feest op 31 Mei valt. Het is de eenige heiligennaam, dien we in Z.-Ned. als benaming voor het *O.-L.-H.-beestje* aantreffen. SLOET vermeldt: *Janneskühle* (Frankenland), *Annekatrinelle* (Elzas) (1), *St. Michaeliskipje* (Piemont), *Lucia* (Toscane). Verder vinden we in de woordenboeken: voor Frankrijk: *pernette*,

(1) Ook in Noord-Nederland komt *Anne* voor: te Beilen n.l. zingen de kinderen het *O.-L.-H.-beestje* toe: « *Anne* lieve zoentje, kom in mijn hoentje! » *Driemaandelijksche Bladen*, II, bl. 103.

catherinette, bête à Martin ; voor Spanje : *vaquita de San Anton, coquita de San Anton*.

We zien volstrekt geen bijzonder verband tusschen de H. Petronella en het *O.-L.-H.-beestje*, doch veronderstellen dat de benaming ontstaan is door contaminatie, direct of indirect, uit dien naam, — iets in den aard van *pimpampoentje, pimpampooreken*, — die door *O.-L.-H.-beestje* en *O.-L.-V.-beestje* uit Oost-Vlaanderen werd verjaagd (zie hierboven). Om die contaminatie te verklaren is de vorm, dien het *Algemeen Vlaamsch Idioticon* van SCHUERMANS opgeeft voor het zuiden van Oost-Vlaanderen : *pimpernelleken* (1) zeer belangwekkend. Blijkbaar is deze benaming ook een contaminatie, ontstaan uit een vroegeren vorm, verwant met *pimpampoentje*, toen deze verzwakkende naam ging aanleunen bij een woord, dat er eenigszins op geleek. *Pieternelleke* kan een nieuwe contaminatie zijn van *pimpernelleken*, ontstaan uit de neiging tot onderscheiding van het kevertje en de plant, of uit begeerte om het diertje, algemeen aangezien als onder hoogere bescherming staande, in verband te brengen met een hemelbewoner (2).

Deze namen *pieternelleke* en *pimpernelleken* zijn een nieuw bewijs voor de veronderstelling dat het gebied van *pimpampoentje* en zijn verwanten vroeger ook Oost-Vlaanderen omvatte. Immers waar een woord op het punt staat te verdwijnen, d. i. beteekenisloos is geworden en verzwakt, tracht het zich te redden langs zijpaadjes, door contaminatie met andere, meer bekende woorden ; deze vervorming put uit dat meer bekende woord de

(1) Eigenlijk een plantnaam, de *poteris sanguisorba*.

Wij zelf kregen geen bericht omtrent deze benaming. Misschien is zij nu reeds heelemaal verdwenen.

(2) Op 't laatste oogenblik vernemen we dat Eksaarde (I, 206) *piepernelleken* zegt. Deze vorm wijst er op dat *pieternelleken* wel uit *pimpernelleken* is ontstaan.

kracht tot een nieuw leven en houdt nog eenigen, soms langen tijd, stand, terwijl de verouderde benaming wordt verdrongen door een levenskrachtiger gebuur (1).

Zoo bleven *pimpernelleken* en *pieternelleke* bestaan, terwijl het woord, waaruit ze ontstonden, werd weggevaagd.

VI. — SMOUTBEESTJE.

1. *Smoutbeestje* te Eelen (L, 419) en Lanaken (Q, 88) (naast *O.-L.-H.-beestje*).

2. *Smoutkevertje* te Neroeteren (L, 368) (naast *O.-L.-V.-beestje*).

3. *Oo^olèchsdirakə* « oliediertje », te Montsen (Q, 253) (naast *Moeder Gods dierken*).

Deze naam dankt zijn ontstaan aan het feit dat het *O.-L.-H.-beestje*, wanneer men het aanraakt, enkele druppeltjes van een gele, lijmachtige, onaangenaam riekende vloeistof door kleine openingen tusschen dij en scheen perst. Zoowat overal in het oosten van Limburg bestaat de gewoonte dat de kinderen een *O.-L.-H.-beestje* in hun handen schudden en zingen : « Geef mij smout of brood of gij zijt dood ! » (2)

(1) In de studie over « De namen van de roode aalbes in Zuid-Nederland » en het Naschrift daarop (verschenen in de *Mededeelingen van de Z.-Ned. Dialectcentrale*, 1925, n° 5, bl. 97 en vlgg.) vindt men van dit feit een klaar voorbeeld : In de prov. Antwerpen ligt een klein gebied dat *aalbezie* zegt met de beteekenis : roode aalbes. Het is een overblijfsel van een vroeger groot gebied en wordt nu langs alle zijden bestookt door opdringende sterkere vormen, als : *zeebezie*, *roode bezie*. Het eerste lid *aal*, waarvan de oude beteekenis : « een soort van moutdrank of bier », cfr. Eng. *ale*, niet meer begrepen wordt, staat machteloos tegenover bekende woorden als : *zee*, *rood*, en nu tracht *aalbezie* zich te redden door contaminatie met allerlei woorden, waarvan het klankcomplex niet al te ver van *aal* verwijderd ligt, als *arəbeskəs* « eierbeziën », *hə:ɡəlbe:zə* « hagelbeziën », *nələbe:zə* « naaldenbeziën ». — Zie hierover ook de uiteenzetting van DAUZAT in *La Géographie linguistique*, bl. 72 en vlgg.

(2) Zie zulk een rijmpje bij DE COCK-TEIRLINCK, o. c. — Er werd

Ook in andere landen bestaat de gewoonte dat de kinderen dergelijke vragen stellen aan het *O.-L.-H.-beestje* (1) : In Rusland : « Vlieg naar den hemel, God zal u brood geven ! » In Frankrijk : « Vole au ciel, tu auras du pain et du miel ! » In Oldenburg : « Hol mi 'n Hönig-Botter-brod ! » Van een naam als *oliediertje* echter is nergens spraak, tenzij misschien « *bottervogel* » in Oldenburg.

Te Jette heeten de kinderen het door het *O.-L.-H.-beestje* afgescheiden vocht « *zalf* » en blijkens de Spaansche *Enciclopedia Universal Ilustrada* werd het vroeger gebruikt tegen tandpijn.

Biekorf, IV, 32, vermeldt ook nog de namen : *olipoli*, *olifant* zonder plaatsaanduiding. Het eerste woord is wel een vervorming van *pimpompoolie*, misschien in een kinderrijmpje ; het tweede, een contaminatie uit *oliediertje*, misschien humoristisch bedoeld, wegens het verschil in gestalte.

VII. — MOLENPEERDJJE.

Deze naam komt voor te Mechelen-aan-de-Maas (Q, 9), Opgrimbie (Q, 10), Rekem (Q, 12).

We verklaren deze specifiek Nederlandsche benaming aldus : Uit *an ōlabēstjā* ontstond *a nōlabēstjā* (vgl. hierboven *nemelbeestje* < (*h*)*emelbeestje*) ; deze nietszeggende vorm werd dan licht *mōlabēstjā*. Onder invloed van het naburige *O.-L.-H.-peerdje* te Lanklaar (L, 422) werd dat *molenbeestje* een *molenpeerdje*. De bijval van het woord kan misschien ook eenigszins te danken zijn aan het humoristische dat er zit in het toepassen van een naam, die een bijgedachte opwekt aan iets groots en sterks, op het kleine kevertje (vgl. *olifant*).

ons verzekerd dat dit *dood* geen bloote bedreiging is, doch dat het kevertje wel eens gedood wordt als het weigert *smout* af te scheiden.

(1) Zie SLOET, o. c.

VIII. — OVERIGE BENAMINGEN.

1. *Zevenpunterke* te Beernem (I, 183) (naast *pimpampoentje* en *L.-V.-beestje*). Een der meest voorkomende soorten van de *coccinellidae* is het *zevenstippelig Lievenheersbeestje* (*coccinella septempunctata*), zoo geheeten omdat het zeven zwarte stippels of puntjes op zijn roode dekschilden heeft. Ook in ons land is deze soort algemeen verspreid. Het Duitsch heeft insgelijks den naam *siebenpunkt*.

2. *Donderbeestje* te Zomergem (I, 192), Asper (O, 86) (naast *hemelbeestje*), Passchendale (N, 77) en Wevelgem (N, 139). Het is de eenige verwarring in Z.-Ned. van het *O.-L.-H.-beestje* met een ander insect, alhoewel het algemeen bekend is hoe gemakkelijk insectennamen verward worden. De eigenlijke donderbeestjes zijn zeer kleine, zwarte kevertjes, die bij onweersachtige lucht soms in groote menigte neerstrijken.

Hebben we hier te doen met overblijfsels van een grooter gebied of met afzonderlijke locale verwarring ?

3. *Pāvieuulke* te Waasmont (P, 211) (naast *O.-L.-V.-beestje*). Deze vorm lijkt ons duister.

4. a) *Dezə'an* te Vorst (prov. Antwerpen) (K, 352) moeten we wel *djezə'an* of *dzezə'an* lezen = *Jesusken*. In die streek wordt een *k* namelijk een soort van stembandocclusief, wat onze correspondent door een ' heeft voorgesteld. Deze benaming is natuurlijk geïnspireerd door *O.-L.-H.-beestje*.

b) *Dieezekribbeken* = *Jesuskribbeken* te Mol (K, 276). Het tweede lid « *kribbeken* » kan ontstaan zijn door aanpassing van het eerste lid *Jesus* aan het iets noordelijker voorkomende *O.-L.-H.-hinneken*.

5. *Engeltje* te Oorderen (K, 223) is te vergelijken met *hemelbeestje* en zal wel op dezelfde wijze zijn ontstaan.

6. a) *Capulleken*, *koppulleke* te Oudenaarde (O, 98) (naast *O.-L.-V. beestje*) is een vervorming, tevens afkorting van den in den omtrek voorkomenden naam *pimpompulleken*, misschien ontstaan door contaminatie met *kap* en *kop*.

b) *Kapelleken* te Doel (I, 148) is wel een nieuwe vervorming van het vorige woord, dat aangetrokken werd door *kapel* « vlinder ».

c) *Paterkapken* te Sint-Gillis-Waas (I, 173) (naast *L.-H. beestje* en *L.-V. beestje*). Het tweede lid van deze benaming : *kapken* zal ook wel uit een prototype als *capulleken* ontstaan zijn ; het eerste lid : *pater* werd dan later voorgevoegd.

De afzonderlijk staande benamingen als *zevenpunterke*, *donderbeestje*, *Jesus(kribbe)ken*, *Mariabeestje* en dgl. danken hun ontstaan aan den onderlingen strijd tusschen twee andere namen, hier *O.-L.-H.-* en *O.-L.-V.-beestje*. We merken inderdaad op dat ze voorkomen dicht bij de grens tusschen die twee namen en vooral daar waar ze oogenschijnlijk nog in harden strijd gewikkeld zijn. Zoolang een benaming ergens goed vaststaat, is er weinig of geen kans dat een nieuwelings haar plaats zal komen innemen, doch zoodra twee of meer namen strijd leveren, ontstaat er iets onvast, iets vlottends in de naamgeving en is het oogenblik gunstig voor vervormingen (misschien *pavieulke*), nieuwe combinaties (*ëndjelevreuke*), contaminaties (zie *pieternelleken*), verwarring met of naamontleening aan een in eenig opzicht verwant wezen (*donderbeestje*), en nieuwe naamvinding, geïnspireerd ofwel door een der twee om den voorrang strijdende benamingen, — soms beide, — (*Moeder-Gods-dierken*, *hemelkoninginnetje*, *Mariabeestje*, *Jesusken*, *Jesuskribbeken*, *hemelbeestje*), ofwel door een of ander kenmerk van het te benoemen wezen zelf (*zevenpunterke*, *oliebeestje*).

Waarschijnlijk leiden het grootste aantal van dergelijke nieuwelingen, relatief gesproken, geen al te lang bestaan. Enkele nochtans kunnen bijval vinden, zich uitbreiden en zelf een opmarsch beginnen in vreemd gebied, zooals het geval schijnt te zijn met *hemelbeestje*, misschien ook met *smout-*, *oliebeestje*; (dat zal Holl.-Limburg moeten uitwijzen) (1).

BESLUIT : SAMENVATTING.

We veronderstellen dat vroeger de geheele westelijke helft van Z.-Ned. tot bij de lijn Antwerpen-Brussel het *O.-L.-H. beestje* aanduidde door *pimpampoentje* of een verwant woord. Deze benaming werd naar het westen gedreven door *O.-L.-H. beestje*, dat op zeker oogenblik misschien bijna geheel Z.-Ned. bedekte, behalve West-Vlaanderen en Brabant. In zijn aftocht vervormde *pimpampoentje* zich door contaminatie tot *pimpompulleken*, *pimpernelleken* en *pieternelleke*, die zich in een klein gebied konden handhaven tegen den overweldiger.

Uit het zuiden (Brabant); kwam een andere levenskrachtige naam : *O.-L.-V.-beestje* opzetten, die zich naar alle richtingen uitzette en op dit oogenblik *O.-L.-H.-beestje* in het noorden en het oosten reeds tot bij de Hollandsche grenzen heeft gedreven, waar het steun vindt en stand houdt, vooral in combinaties met hoendernamen, terwijl

(1) *Zonnekever* komt in Z.-Ned. nergens voor. In 't Duitsch : *Sonnenkäfer*, *Sonnenvögelein*, *Sonnenwendkäfer*, *Sonnenwurm* (Mecklenburg), *Sunneküken* (Oldenburg). SLOET, o. c., bl. 395 geeft als oude Nederl. namen op : *Zonne-* en *zonnewende vogel*, *zonnekuiken*. In : *Driemaandelijksche Bladen*, I, 92, staat zonder plaatsaanduiding, doch voor oostelijk Nederland, een rijmpje met « 't *zunnekuek(k)en* ».

Ook iets als het Duitsche *Osterkäfer* komt niet voor.

Biekorf, IV, 32, vermeldt nog een benaming voor Z.-Ned. die we niet kunnen terechtwijzen, n. l. : *koorndief*. DE BO : *olipoli-koorndief*. Komt dat woord ook niet uit een kinderrijm?

hij in het westen reeds geraakt is tot vlak bij en zelfs in de streek, waar *O.-L.-H.-beestje* en *pimpampoentje* reeds in hevigen strijd gewikkeld waren.

Links en rechts ontstonden tijdens den nog niet uitgestreden kamp tusschen *O.-L.-H.-* en *O.-L.-V.-beestje* nieuwe namen, gewoonlijk slechts gebruikt in één plaats of een zeer beperkt gebied, doch waarvan er een paar een zekere uitstralingskracht blijken te bezitten, nl. *hemelbeestje* en *oliebeestje* (verder vervormd tot *molenpeerdje*), respektievelijk op het westelijk en het oostelijk front, waar de strijd bijzonder hevig schijnt te zijn.

Zoo niet alle teekenen bedriegen en er geen reactie komt, zijn de dagen van *O.-L.-H.-beestje* in Oost- en West-Vlaanderen geteld en zal ook *pimpampoentje* na eenigen tijd nog slechts voortleven in de kinderrijmpjes.

Leuven, Voorjaar 1930.

Het Onze-Lieve-Heersbeestje in de Zuidnederlandsche Dialecten

+ (0) L.V. beestje of lievrouwke * O.L.V. binneken * O.L.V. èntje (haantje) * (0).L.V. pieteke * (0).L.V. pulleke, -pel(le)ke
* O.L.V. paardje * O.L.V. belleke. ⊖ pimpampoentje ⊕ pimpaljoentje ⊙ pipapow ⊗ piepauw ● bemelbeestje
♣ nemelbeestje ⊕ pimpompulleken ⊗ pimpompoole □ (0).L.H. beestje ▣ .L.H. peerdje ⊞ O.L.H. binneken ▤ L.H. kijkske,
kukkske (= kieksken) ▥ O.L.H. palaka (= poelje) ♀ piepernelleken ♂ pieternelleken Δ molenpeerdje ⊙ smoutbeestje, -
kevertje ⊙ oliediertje 1 zevenpunterke 2 donderbeestje 3 pāvieülke 4 mariabeestje 5 moeder gods dierken
6 èndjelevreuken γ diezekribbeke (= Jesuskribbeken) 8 dezə'dən (= Jesusken) 9 engeltje 10 bemelkoninginnetje
11. kapulleken, koppulleken 12. kapelleken 13. paterkapken.

